

På kultur-opdagelse i Ribe Amt

Sammenskrevet af Teresa Nielsen, Vejen Kunstmuseum, med bidrag fra kollegerne i Amtet

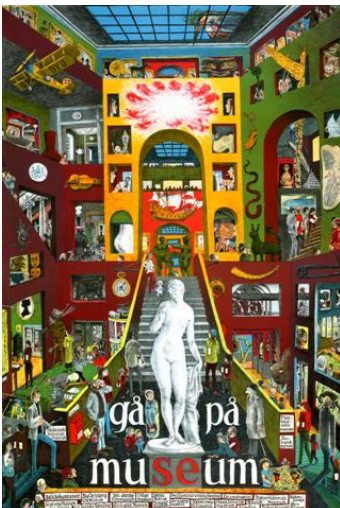
Eventyr og gode historier holder vi alle af. Gennem livet får vi dem fortalt, læser dem eller opsøger selv eventyret og digter videre på spændende oplevelser. Historier gemmer sig mange steder og en af de gode indgange kan være museerne – vores fælles hukommelse.

Ribe Amt rummer mange forskellige kulturoplevelser. Nogle af dem står som velkendte pejlemærker - eksempelvis Ribe Domkirke i den ældre ende, de væsentlig yngre monumenterne i Skibelund Krat og Svend Wiig Hansens store mænd med havudsigt som et af egnens nyeste ikoner.

Vil vi vide mere om egnens historier, er der et netværk af statsanerkendte kunst- og kulturhistoriske museer, som vi kan opsøge. Deres samarbejde finder sted under 'paraplyen', Ribe Amts Museumsråd. Der er der oprettet et underudvalg, hvis opgave har været at se på de interesser, som begge museumskategorier har fælles, såsom forholdet til presse og publikum (PR-udvalget). Gruppen blev opmærksom på, at museerne hos hinanden og i fællesskab kunne præsentere sig for potentielle gæster. Resultatet blev et ønske om at få lavet en plakat, der kunne fortælle om Amtets mange museer. Men hvordan skulle pladsen fordeles – efter antal gæster, museets fysiske størrelse, dets omsætning eller budgettallene?! Det var en umulig problemstilling, som måtte løses udenfor kredsen. Det var oplagt at stille opgaven til en kunstner, der skulle have frie hænder til at tolke materialet gennem sin egen optik.

For et kvart århundrede siden tog Ib Spang Olsen - på opfordring fra Glyptotekets daværende leder Flemming Johansen – livtag med en lignende udfordring. Til hovedstadens museer skabt han plakaten, "gå på museum" (1978). I et mylder af fascinerende brudstykker kan enhver nysgerrig beskuer gå på opdagelse og i vilkårlig rækkefølge finde eksempelvis en jættestue, en udstoppet bison, en væltepeter, solvogner, en kanon, en lur, en harpe, enevældskronen, en egyptisk, en antik eller en afrikansk skulptur...

En snak om gobelinerne til Christiansborg og deres forrygende effekt som øjenåbnere førte til et forslag om at spørge billedkunstneren Bjørn Nørgaard, om han ville påtage sig opgaven. Ved et mirakel sagde han ja. Dertil lykkedes det at få økonomien på plads i et samspil mellem midlerne i amtets museumsråd, en klækkelig støtte fra Ribe Amt og dertil bidrag fra Claus Sørensens Fond, Alice og Tage Sørensens Fond samt fra amtets kommuner og turistkontorer.

I et helt andet formsprog end Ib Spang Olsens' og med helt andre teknikker har Bjørn Nørgaard givet os en midgårdsorm af oplevelser. Indenfor rammerne af den slyngede nordiske ornamentik har han sammenflettet ord og billeder – en kollage af farver, fotografier og udklip, der er højnet med sølv- og guldtryk. Her står vi overfor et væld af billeder, der kan pirre vores nysgerrighed og forhåbentlig vil give beskueren lyst til at opsøge nogle af de afbillede værker eller steder.

Collagen rummer en sammenstilling af museumsgenstande og 'fremmedelementer'. Enkelte er så 'fremmede' som skiltet med de manglende bogstaver, der ville give ordlyden: "Hunde må ikke medtages - LUK LÅGEN". Bemærk, at lågens raffinerede skygge med cirklen og de radiale 'solstråler', der tegner sig i gruset, kan ses på plakaten diagonalt overfor skiltet. Andre gengivelser som dem af Karlsgårdeværket, Svend Wiig Hansens skulpturgruppe og korvetten Labri fra Vorbasse Krigshavn er med til at tegne et billede af egnen. Hele vejen gennem plakaten er der sammenstød mellem de store hovedværker og udsnit, der fanger øjet. Kompositorisk er helheden bundet sammen af en række kopper – udstillingsgenstande på Varde Museum, men for Bjørn Nørgaard er de langt mere end det. Denne kulturgenstand går som en rød tråd igennem hele hans virke og symboliserer den tid vi bruger sammen – nærvær, familie og venskab.

En minutiøs, fortløbende gennemgang af plakaternes billedfelter starter nederst, yderst i spiralen ved mødet med nogle af Ribe Domkirkes middelalderlige tegl.

Et skilt kundgør åbningstiderne for Kirkehistorisk Samling, der har til huse i tårnet på Grindsted Kirke – byens ældste bygning

Billedornens første kop er dansk og stammer fra Bing & Grøndahl. Den er bemalet med hvid klematis og hasselblade.

Kathoveddøren findes ved Ribe Domkirkes sydvestlige korsarm. Døren er prydet af piller der bæres af kæmpende løver. For oven er der et tympanon-felt og et trekantrelief. Bronzedøren er skabt af Anne-Marie Carl Nielsen først i 1900-tallet. Midtpå ses dog et middelalderligt kattehoved.

I oplevelseshallen på Museet Ribes Vikinger kan man fornemme en forårsdag omkring år 800. Et vikingeskib er lagt til kaj ved handelspladsen Ribe. Det er fyldt med varer fra nord og publikum er velkommen til at gå om bord. Alt i rummet er kopier i fuld størrelse.

Tirpitz-stillingen er bunkeren, der aldrig blev færdigbygget. Her fortælles historien om Atlantvolden, Hitlers forsvarsanlæg fra Norge til Spanien.

Denne kop er fransk. Den er udført med gylden overglasurmaling, der giver form til et hus og et træ i et landskab.

Efter at have været bosat i Paris skabte den danske tegner og maler Jens Lund i 1898 "Nattens Blomst" – et hovedværk i dansk symbolisme. Det sørgede hans efterkommere for at få anbragt på Vejen Kunstmuseum, hvor hans gode ven, billedhuggeren Niels Hansen Jacobsen var bo sat.

På Ribe Kunstmuseum kan man møde L. A. Schous maleri, "Chione dræbt på jagten af den krænkede Diana", 1866. At prale med sin skønhed kan få fatale følger, især hvis man forsøger at overgå en gudinde. Diana, jagtens gudinde, følte sig så ramt af Chiones pralerier, at hun dræbte hende med en pil - dog ikke i hjertet, som L. A. Schou har vist på maleriet, men i ... ? Svaret findes hos den antikke forfatter Ovid i bogen "Metamorfoser".

Bag stelen gemmer sig Blåvandshuk Egnsmuseum, hvor et væsentligt tema er anden verdenskrig, der afrundes med en udstilling om flygtningelejren ved Oksbøl (1945-49).

Varde-glarmester Pedersens sirlige udhængsskilt, der er udført i blyindfattet glasmosaik, kan ses på byens museum

Amtets sydlige grænse vækker minder om 1864 og Genforeningen i 1920. Et af de vigtige samlingspunkter var Skibelund Krat. Her ses Joachim Skovgaards sten til minde om Charlotte og Ludvig Schrøder; to af de centrale personer i flytningen af verdens første højskole fra Rødding til det, der blev Askov Højskole ikke langt fra Vejen.

Turen går til kysten med en af de karakteristiske gårde

De spættede sæler er en attraktion, der kan ses i det store bassin ved Fiskeri- og Søfartsmuseet i udkanten af Esbjerg. Mor med unge er dog også - fra april måned, hvor den spættede sæl normalt føder - efterhånden blevet et hyppigt syn i de danske farvande. I den efterfølgende dieperiode på 25-30 dage er ungen hele tiden tæt på moderen

Den elegante pavillion findes i haven ved Ribe Kunstmuseum

Vognen, der læsses, er et syn man kan møde på Museumsgården Karensminde, hvor der på 50 tdr. land drives landbrug som i tiden 1920-1940. Der arrangeres året rundt aktivitetsdage med særlige temaer som høstet, landhåndværk, dyrskue, kartoffel- og roeoptagning.

Næste 'pausebillede' er en biskuit-figur, der forestiller en dreng på potte. Han kan ses på Varde Museum.

På museumsgården, Karensminde, er der en besætning af gamle danske husdyr; flere fjerkræracers, 3 kvægracer, jyskeheste, svin, får og geder af gammel danske racer.

Med Blåvand Fyr, der blev opført 1901, går turen til kysten på Danmarks vestligste punkt. Man kan komme op og nyde den storslåede udsigt fra fyret.

Åledrivkvasen K.1213 "De tre brødre" blev bygget ved bådebygger Venneke i Stege i 1898. Den slags blev typisk brugt til fiskeri med åledrivevod og sås fortsat op i 1900-tallet langs Danmarks sydlige kyster, hvor de ud over fiskeri også blev brugt, når der blev drevet handel langs den pommerske kyst. Den handel førte til mange kontakter på kryds og tværs, og sikrede udveksling af viden mellem tyske og danske fiskere.

På Ribe Kunstmuseums L. A. Ring maleri, "Stygt Vejr" fra 1908, er der snevejr og blæst. I døren står en gammel mand med breve og en avis i hånden. Tænksom står han i læ, på tærsklen mellem inde og ude – vil vi vide, hvem han er, må vi gå på museum.

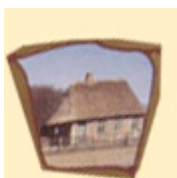
Herregården Sønderskov startede i 1400-tallet som en befæstet herregård, der siden brændte. På fundamentene opførte adelsmanden Thomas Juul i 1614-20 den nuværende bygning. Huset fast beboet indtil 1925, men så fulgte en tid med skiftende ejere og tiltagende forfald – frem til 1986 da tømrermester Helge Kragelund blev ejer. Over syv år gennemførte han restaureringen, der i 1992 blev hædret med et Europa Nostre diplom. Museet flyttede ind midt under restaureringen og disponerer over hele hovedbygningen og en annektsbygning samt 3.9 ha have og skov med fri adgang.

På Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg kan man i udeområdet møde den brede, buede form - kystbåden T. 117 "Eron" fra fiskerlejet Stenbjerg. Den blev i sin tid med sin flade bund og sin brede for- og agterstævn skabt til arbejdet langs den jyske vestkyst.

Odinmasken, den kun 4 cm høje 700-tals mandsmaske af bly, er i dag logo for museet Ribes Vikinger. På hovedet sidder to fuglehoveder, ravnene Hugin og Munin, der ser alt og kan holde Odin underrettet.

Ølgod Museum har ansvar for Hodde gl. Skole, der blev taget i brug i 1831 og nedlagt så sent som i 1955. Undervisningen foregik i vinterhalvåret, for børnene kunne i sommerhalvåret ikke undværes på gårdene. Skolen ligger i kirkegårdsdiget og blev betragtet som kirkens 'datter' – præsten var ansvarlig for begge huse.

Her er Bjørn Nørgaards foto af skyggen fra en låge – den låge, der bærer skiltet om, at hunde ikke må medtages.

Bjørn Nørgaard har også lavet den mystisk gengivelse af et granithoved, der findes på Esbjerg Museum. Er det et keltisk gudebillede, et stykke romansk stenhuggerkunst eller herregårdskunst? Hovedet har tre ansigter, og har i mands minde stået på en søjle i haven til Bramming Hovedgård, men dets oprindelse og alder er en uløst gåde

Hovedet følges af et snapshot af skrivebordet i 'præstens kammer' – et udsnit af Grindsted Museums udstilling om hedeboenderne. For at få plads til byens store besættelsestidssamling er den nedtaget for en tid.

Museet "Jugendhuset" i Varde er en villa fra 1901 med tidstypisk dekorativ detaljer. Det indeholder to udstillinger - dels keramik fra værkstedet P. Ipsens Enke, dels Otto Frellos særegne malerier.

Svend Wiig Hansens mægtige skulpturgruppe fra 1995, "Mennesket ved havet" findes på stranden i den nordlige udkant af Esbjerg. De tidligste skitser er fra 1954, da gruppen var tænkt til Skagens Gren. Der er sket store forandringer fra den første tanke til det endelige resultat. De ni meter høje menneskeskikkelser troner som majestætiske, mytiske figurer, og synes nu at bære himlen på deres hoveder - som mandlige modstykker til de græske karyatider. Skulpturgruppen blev opført i samarbejde mellem Esbjerg Kommune, Statens Kunstfond og private sponsorer til markering af Esbjergs kommunejubelæum i 1994.

En hvid engelsk fajancekop fra Varde Museum udgør endnu et 'pausebillede'. Den er påtrykt motivet: "Prince & Princess of Wales".

Den medtagne advarselstavle har Bjørn Nørgaard fotograferet i Vorbasse

Karlsgårde Vandkraftværk fra 1917-20 blev fredet 2001, men er fortsat strømproducerende. Der er i en del af bygningen indrettet en udstilling om værkets historie.

Denne kop er muligvis russisk. Den står i hvidt porcelæn med svulstig guld dekoration.

Interiørbilledet er fra en af Ølgod Museums filialer, Hjedding Andelsmejeri, der som det første i Danmark blev oprettet i 1882. Mejeriet står som ved etableringen med maglekildecentrifugen, dampmaskinen og smørkærnen som omdrejnings-punkterne.

Som et mægtigt krigsskib på besøg i Esbjerg Havn ligger korvetten "Labri" i Vorbasse Krigshavn – et begreb, der er 'opfundet' af gøgleren Labri, der bl.a. var knyttet til Vorbasse Marked. Vorbasse Museum har en samling genstande og kulturhistoriske oplysninger om marked, gøgl og tivoli. Dele af samlingen er lejlighedsvis udstillet.

Robert Jacobsens skulptur fra 1963, "Esbjerg", har ingen for- eller bagside og er derfor afhængig af en aktiv beskuer, der bevæger sig rundt om den. Værket kan ses som et billede på Esbjerg bys udvikling fra havet og stranden, der er symboliseret ved den østersskalformede bund, hvorfra byen vokser op med sine lige gader, fabriksmaskiner og skibslanterner. Værket, der er skænket af Aage Damgaard, indledte 1960'ernes kunstdebatter

En elegant tysk porcelænskop fra Meissen udgør det næste 'pausebillede'. Den er formet og bemalet som en rosenknop med forgyldt inderside.

Det 28 meter høje vandtårn ved Ølgod gl. Vandværk blev bygget i 1914. I pumpehuset vises en ubemandet udstilling om vandforsyningens historie i Danmark og specielt i Ølgod.

Her er en næroptagelse af en 1200-tals tympanon fra Ribe Domkirke. Motivet er nedtagningen fra korset.

Denne mægtige, to meter høj og tre tons tung runesten, blev i april 1987 fundet på nordsiden af Kongeaaen. Malrunestenen er hugget i en lagdelt gnejs, og har en mystisk mytologisk indskrift beslægtet med Edda og sene urnordiske indskrifter. Foruden den lange fabulerende, mytologiske indskrift bærer den også vikingetidens alfabet Futharken samt et lille pæreformet ansigt. Den er i dag opstillet i forhallen på Museet på Sønderkov.

Til glæde for rigtig mange børn står på Esbjerg Museum en model af en karrusel. Den er for år tilbage lavet af glarmester Martin Jensen, og har været anvendt som blikfang i butiksvinduer. Martin Jensen deltog i en husflidsudstilling i 1913, hvor han vandt en sølvske for sit fine arbejde.

I foyeren mellem Musikhuset og Esbjerg Kunstmuseum har Nina Saunders skulptur fra 1997, "Pure Thought IV" været opstillet. Hun har skænket det store værk til museet. Vi genkender sofapolstringen, men funktionen er væk, og sofaen har fået sit eget liv. Saunders har forvrænget og omstyrtet et af hverdagens objekter, og tilføjet den en fornuftsstridig og besynderlig form. Beskueren kan fortsat genkalde sig den hjemlige sfære - som nu er brudt igennem til det offentlige rum - men det er ikke den idylliske side af hjemmet. Skulpturen antyder i stedet de dysfunktionelle, sygelige og skjulte aspekter af familielivet.

Tæt på kunstmuseet ligger Esbjergs borgagtige vandtårn, der blev opført i 1896-97 med et tysk middelalderhus som forbillede. Det er tegnet af arkitekt C. H. Clausen, der har stået for mange af bygninger i Esbjerg. Fra vandtårn er der en enestående udsigt over havnen og byen.

Ravkanin bringer beskueren til Esbjerg Museum. Den er udført af ravsliber Hansine Jessen, kaldet "Rav-Sine" (1885-1965), fra Fanø. Hun brugte en porcelænskanin som model.

Billedhugger Niels Hansen Jacobsens skulptur, "En Trolde, der vejrer Kristenkød", er fra midten af 1890'erne. Den kom i 1923 til at stå i det geniale Troldespringvand foran Vejen Kunstmuseum. Fontænen sprang døgnet og året rundt med brand varmt vand fra elværket. Om vinteren stod Trolde i mosekonebryg og fik med frosten 'vinterpels' af istapper, der understregede den kantede formgivning og Trolde's aggressive væsen

Dette cirkelslag kan findes i Esbjerg Museums oldtidsudstilling. Det er et vognhjul fra ca. 350-450 e. Kr. Det er fundet ved Vognsbøl i nærheden af Esbjerg.

Denne tegning er udført efter et bronzesmykke, der oprindeligt har været forgyldt, og stammer fra vikingetiden. På et område nord for Vorbasse by har der været afdækket jernalder- og vikingetidslandsbyer. Fund herfra er udstillet på Vorbasse Museum.

Tilbage er kun at glæde sig til, at nogen en dag får lyst til at lave endnu en billedorm med et nyt sæt 'ikoner' fra egnen - så bliver der atter et sæt historier at dykke ned i, og endnu en øjenåbner til vores fælles gods.

Plakaten kan købes hos museerne i Ribe Amt for 50 kr. pr. stk.